

De Bruuk

'De Bruuk' is een parel onder de Nederlandse natuurgebieden omdat hier nog veel bijzondere plantensoorten groeien die elders verdwenen zijn door ontginning, verdroging of bemesting. Het gebied wordt gekenmerkt door een afwisseling van hooimoerassen, waaronder de beschermde blauwgraslanden en deels veldrusschraallanden, struwelen, houtwallen en natte bossen (Elzenbroekbos; de naam "Bruuk" is van dit bostype afgeleid). Dit kleinschalig (ong. 100 ha), maar schitterend natuurstuk ligt in het bekken van Groesbeek, in de dorpskern 'De Breedeweg', aan de rand van het Reichswald (*Inleiding Radboud universiteit*).

Onderstaand: een gedeelte van een Auditrapport De Bruuk dat in 2009 werd uitgevoerd in opdracht van Staatsbosbeheer.

Bij beheerobject 'De Bruuk' denk je aan blauwgraslanden. Blauwgraslanden gelegen in een laagte tussen een 60 tot 95 meter hoge, hoefijzervormige stuwwal nabij het dorp Groesbeek. Het gebied is kwelrijk en de afwatering is van nature slecht. Je denkt bij 'De Bruuk' ook aan blauwgraslanden omdat het gebied een groot deel van de nog resterende blauwgraslanden in Nederland herbergt.

Het grootste gedeelte van object 'De Bruuk' is reeds sinds 1939 in eigendom en beheer bij Staatsbosbeheer. Zo stabiel als de eigendom in de afgelopen jaren is geweest, zo roerig was de maatschappelijke context. Sinds 1994 maakt object 'De Bruuk' onderdeel uit van de ruilverkaveling Groesbeek. Meningsverschillen bij de uitvoering van dit landinrichtingsproject leidden tot enkele bestuurlijke geschillen, waarbij Staatsbosbeheer direct betrokken was. Daarnaast werd 'De Bruuk' in december 2004 door de Europese Commissie aangewezen als belangrijk Habitatrichtlijngebied voor het behoud en herstel van het Natura 2000-habitatype Blauwgrasland.

Ook toen er extern veel discussie was over de inbedding van 'De Bruuk' in de (fysieke) omgeving, ging het intern beheer van het object gewoon door. In 2008 is door een team van Staatsbosbeheer-medewerkers een zgn. 'Interne Kwaliteitsbeoordeling (IK)' opgesteld van het terreinbeheer in object 'De Bruuk'. In de Interne Kwaliteitsbeoordeling wordt het terreinbeheer geëvalueerd, zoals in de voorgaande periode van 10 jaar is uitgevoerd.

Als sluitstuk van het eigen kwaliteitsborging- en kwaliteitsmeetsysteem nodigt Staatsbosbeheer regelmatig externe deskundigen uit om een zogenaamde externe audit uit te voeren met betrekking tot een opgestelde IK. In 2009 is besloten zo'n externe audit te laten uitvoeren met betrekking tot 'IK de Bruuk 2008'.

Gezien de in het recente verleden soms gespannen verhouding tussen de bewoners van de directe omgeving van object 'De Bruuk' en Staatsbosbeheer, werd ervoor gekozen externe auditoren met lokale kennis te vragen. En hen mede te vragen te adviseren over mogelijkheden om bewoners uit de directe omgeving te betrekken bij de duurzame instandhouding en het beheer van het object.

Geologie

De Bruuk ligt in het bekken van Groesbeek-Kranenburg. Groesbeek is binnen Nederland het zuidelijkste punt waar 130.000 jaar geleden, in de voorlaatste IJstijd, landijs heeft gelegen. Dit landijs heeft een hoefijzervormige, nu 60-95 m hoge, stuwwal opgestuwd. Toen het ijs weggesmolten was, bleef binnen de stuwwal een laagte over; het bekken van Groesbeek-Kranenburg. In de laatste IJstijd, zo'n 30.000 jaar geleden, deponeerde wind löss in het bekken. Toen bereikte het landijs Nederland niet. In een groot deel van De Bruuk ligt de lössleemlaag aan de oppervlakte. Een onderliggende veenlaag is met C14 gedateerd op ongeveer 35.000 jaar B.P. (Koelbloed, 1975).

Op plekken in De Bruuk ligt veen op de löss. Er lijken twee met veen gevulde pingo-ruïnes voor te komen; maar dit is niet geheel duidelijk. Het artikel van Koelbloed (1975) in het tijdschrift "Boor en Spade" bevat een doorsnede van 800 m door de bodem van De Bruuk van NNW naar ZZO.

Helaas is de exacte ligging van de doorsnede niet duidelijk, maar vermoedelijk ligt de NNW punt bij de vuilnisbelt. Op de doorsnede staat bij de NNW punt een depressie van circa 1,5 m in de lössleem afgebeeld, met een doorsnede van circa 160 m. Deze depressie is gevuld met veen. Richting ZZO volgt er dan een tweede met veen gevulde depressie in de leemlaag, ook met doorsnede van circa 160 m. Deze depressie is maar 0,5

meter diep. Mogelijk gaat het bij deze depressies om de door Van der Steeg (1984) genoemde twee pingo-ruïnes. Mogelijk is de tweede met veen gevulde depressie de bijna cirkelvormige plek met koopveengronden op de bodemkaart van Bannink & Pape (1968; in vak 5B2). Hier lag een wilgenstruweel, dat in januari 2009 gerooid is. Die plek heeft van NNW naar ZZO een doorsnede van inderdaad ongeveer 160 m. Als dit inderdaad de tweede pingo-ruïne is, dan zou de eerste pingo-ruïne in vak 7 en vak 5 liggen. Het AHN-bestand laat zien dat daar een depressie is (met als kern het vak 7C2). In dat vak lag ook een wilgenstruweel, dat in januari 2009 verwijderd is. Dat beide kernen van de vermoedelijke pingo-ruïnes wilgenstruweel waren, is wellicht geen toeval. Deze kletsnatte plekken zijn waarschijnlijk al vóór 1940 niet meer beheerd als grasland.

Oorspronkelijk waterde het gebied van De Bruuk af door een moerassige laagte, maar niet met een beek. De laagte is zichtbaar als een strook venige lössleemgrond met de code 'Lob v' op de bodemkaart van Schelling (1949). Deze strook loopt in De Bruuk parallel aan de Oude Leigraaf, op een afstand van 200 m ten zuidoosten.

Oude geschiedenis

De Oude Leigraaf wordt onder de betiteling 'wetering' genoemd in 1345 en is dus ruim 750 jaar geleden gegraven. Volgens Thissen (1991) moet rond die tijd de hele strook broekgrond langs de Leigraaf zijn uitgegeven. Dergelijke late ontginningen kwamen neer op de verdeling van gemene gronden onder particulieren, die hun nieuwe land gebruikten als weideland, voor turfwinning en houtteelt. In 1770 wordt vermeld dat al het vee dat op de gemeente (= het ongedeelde land rond De Horst) gaat weyden in deselve (32 percelen langs de Leigraaf) meede weyden". In de periode 1388-1564 vermelden Gelderse rentmeesters in hun rekeningen een goed in het Ketelbroek, dat "het derp van Groesbeke in erfcijns houdt van de hertog van Gelre" (Thissen, 1991). Mogelijk gaat het om het latere eigendom van de Heer van Groesbeek, de kern van de Bruuk.

Recente geschiedenis

In het begin van de negentiende eeuw is De Bruuk een complex van domeingronden langs de Oude Leigraaf, midden in de gemeenteheide De Horst. In 1768 was De Bruuk domeingrond geworden door de aankoop van de Heerlijkheid Groesbeek door de Staten van Gelderland. In de Franse Tijd werden de provinciale eigendommen genationaliseerd. Het Amortisatiesyndicaat verkoopt deze domeinen onder de naam De Elzenpassen en De Broeken in 1839 aan Adrianus jonkheer Van Riemsdijk uit Maastricht, die bij een eerdere domeinveiling de Sint Jansberg gekocht had. De jonkheer richtte in De Bruuk een steenfabriek op en liet veen winnen.

Door huwelijk met een dochter van de jonkheer worden De Bruuk en de Sint Jansberg eigendom van Barthold baron Van Verschuer. De baron verkoopt gras en strooisel 'op stam' aan boeren. Rond 1920 probeert een boer uit Groningen De Bruuk te ontginnen tot akkerland. Een groot deel van De Bruuk wordt dan omgeploegd (Bannink & Pape, 1968). De ontginning mislukt. Twee percelen met bijzondere plantengroei blijven gespaard van de ploeg: het Gagelveld (vak 7B) en het zogenoemde perceel B van de inventarisatie van 1939. Dat perceel B lag net buiten het eigendom van de baron, ter hoogte van het huis Hogewaldseweg 9 (familie Van Raaij). Toen Staatsbosbeheer het perceel alsnog verwierf lang na de aankoop van het eigendom van de baron, had het alle botanische waarden verloren. In 1939 wilde de Baron Van Verschuer het gebied verkopen aan Het Gelders Landschap. Het Landschap was van plan om met subsidie van het "Werkfonds 1934 De Bruuk" deels te ontginnen en deels als natuurreservaat in beheer te nemen. De financiering kwam echter niet rond. Door bemiddeling van Het Gelders Landschap kocht Staatsbosbeheer eind 1939 De Bruuk (65 ha). Achtendertig hectare wordt op 16 december 1940 officieel Staatsnatuurreservaat, en de resterende 27 hectare zijn

bestemd voor ontginning. Met uitzondering van enkele percelen langs de Ashorst en de Lage Horst (de boerderij op het adres Lage Horst 26) mislukte ook deze ontginning.

Ondanks aandrang van buiten en vanuit het hoofdkantoor van Staatsbosbeheer laat de houtvester het Staatsnatuurreservaat in de Bruuk in de periode 1940-1957 niet of nauwelijks meer maaien. In de overige 27 ha, die bestemd waren voor ontginning, maaien boeren nog enkele percelen. Rond 1954 begint Staatsbosbeheer weer stukjes te maaien. In 1957 gaat het roer echt om bij Staatsbosbeheer. Veldmedewerkers gingen de hooilanden met een eenassige motormaaier maaien; ook in het formele Staatsnatuurreservaat binnen De Bruuk. Het aanvankelijk te ontginnen deel krijgt ook de doelstelling natuurreservaat en Staatsbosbeheer begint met het daar pachtvrij maken van percelen. Staatsbosbeheer begint ook percelen aan te kopen.

Meer lezen? Klik [hier](#).

Zie verder

- Radboud universiteit. De Bruuk. Voor meer info klik [hier](#).
- Excursieverslag van het KNNV. Voor meer info klik [hier](#).

Wandelen

- Wandelingroesbeek. Ommetje rond De Horst 6,5 km. Voor meer info klik [hier](#).
- Routeyou. Wandelen nabij De Bruuk 18,2 km. Voor meer info klik [hier](#).
- WandelZoekpagina. Trage Tocht Reichswald 13 km. Voor meer info klik [hier](#).
- Blogarchief. Wandelen in De Bruuk, het Reichswald en de Sint-Jansberg 18 km. Voor meer info klik [hier](#).